

SLOVENSKI NAROD.

Ishaja vsak dan zvečer, izimši nedelje in praznike, ter velja po pošti prejemana za avstrijsko-ogerske dežele za vse leto 15 gld., za pol leta 8 gld., za četrt leta 4 gld., za jeden mesec 1 gld. 40 kr. — Za Ljubljano brez pošiljanja na dom za vse leto 13 gld., za četrt leta 3 gld. 30 kr., za jeden mesec 1 gld. 10 kr. Za pošiljanja na dom računa se po 10 kr. za mesec, po 30 kr. za četrt leta. — Za tuje dežele toliko več, kakor poština znaša.

Za oznanila plačuje se od četiristopne petit-vrste po 6 kr., če se oznanilo jedenkrat tiska, po 5 kr., če se dvakrat, in po 4 kr. če se trikrat ali večkrat tiska.

Dopisi naj se izvolé frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. Uredništvo in upravnishvo je v Rudolfa Kirbiša hiši, „Gledališka stolba“.

Upravnishvu naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. vse administrativne stvari.

Vabilo na naročbo.

Slavno p. n. občinstvo uljudno vabimo na novo naročbo, stare gospode naročnike pa, katerim bo potekla koncem meseca naročnina, prosimo, da jo o pravem času ponové, da pošiljanje ne preneha in da dobé vse številke.

„SLOVENSKI NAROD“

velja za Ljubljanske naročnike brez pošiljanja na dom

Za vse leto	13 gld. — kr.
„ pol leta	6 „ 50 „
„ četrt leta	3 „ 30 „
„ jeden mesec	1 „ 10 „

Za pošiljanje na dom se računa 10 kr. na mesec, 30 kr. za četrt leta.

S pošiljanjem po pošti velja:

Za vse leto	15 gld. — kr.
„ pol leta	8 „ — „
„ četrt leta	4 „ — „
„ jeden mesec	1 „ 40 „

Naročuje se lahko z vsakim dnevom, a h kratu se mora poslati tudi naročnina, drugače se ne oziramo na dotično naročilo.

Upravnishvo „Slov. Naroda“.

Nadzorujte društvo „Pro patria!“

To mora biti pravi čudak, ki vodo v Savo nosi! — vsiknil bode marsikdo, prebravši ta le spis. Je pa tudi res čudno, da nas dan na dan veže dolžnost, propovedati in zatrjevati nekaj, kar je že zdavna od vseh razsodnih krogov pripoznana, neovrgljiva istina. Vprašali boste torej: čemu pojasnjevati stvari, ki so same na sebi tako jasne, kot zlato-čisti solnčni žarki?

Da res, jasne so, — a le za one, ki hočejo videti, ki ne slepijo vedoma samih sebe. Če pa oni, katerih dolžnost bi bila, da bi po sokolovo bistrim očesom motrili in opaževali vse, kar se godi okolu njih, krčevito oči skupaj tišče, da le nič ne vidijo — kaj pa potem? In nevarnost je vsak dan večja in vsak dan bližje! Naj tudi mi molčimo?! Seveda je pri znanih, starih tradicijah naših birokratskih krogov svarjenje sila — nehvaležen posel; saj imamo dovolj skušenj v tem oziru!

Videč za sabo toliko neuspešnih naporov in videč, da je bil glas naš le glas upijočega v puščavi, čudimo se res sami sebi, da se nismo naveličali nehal žnega posla.

Le globoko, iskreno prepričanje in volja služiti prepričanju temu do zadnjega vzdih, dodeli potrebno vztrajnost, da ne obnemoremo na trujem potu. In zato se nismo naveličali in se tudi ne bomo. Vztrajati hočemo, stati z mečem plamtečega rodoljubja na pragu domovine in odganjati nevarnost. dokler — bo mogoče. Tako nam veleva ljubezen do rodu svojega in do rodne zemlje; tako nam veleva historiško-slavna naša zvestoba do prestola in dižave.

Ugovarja se nam rado, da smo črnogledi, ali pa, da vedoma zasukavamo fakta in da vsako malenkost umetno našopirimo do imenitne državne afere, da bi le tem načinom gladili pota političkim nakanom svojim. Po krivici! Kdor nas pozna, ve, da nismo nikakor tako tesnosrčni, da bi devali na vago vsako nepremišljeno besedico, ki jo izstisne iz prs prekipeče narodno in liberalno mišljenje, ko vender sami hrepenimo po svobodi in ko je narodnost postulat vseh naših naporov in teženj. A črte našega delokroga tudi z ozirom na najradikalnejše elemente ne križajo se nikdar z mejami države; naši interesi so za jedno interesi države.

Drugače pri Italijanih naših! Tu ima vsaka dogodbica, vsak pojav v javnem življenju svoj poseben pomen v zmislu za državo kvarnem. Tu je sistem, tu je metoda!

Saj se tudi pred sodiščem dogaja, da zatoženca obsodijo, ne da bi ga kdo zasačil, izvršujočega zločin. Razine okoljščine in malenkosti, vsaka zase na videz čisto brez pomena, nakopijo se do ogromnega dokaza, ki ga uduši in jasno pokaže zatoženčevu krivdo.

S tega stališča moramo soditi tudi gibanje mej Italijani. Opazujoč to gibanje zadnjih 20 let sem, uveril se je lahko vsak, da so si postavili svoj cilj, in da temu cilju slede z jekleno vztrajnostjo. In ta cilj je: najprvo poitalijanč nje naših pokrajin in potem priklopljenje k italijanski državi.

Sredstva so jim različna: proti nam nasilstvo proti vladi pa nečuvna ignoranca, včasih hinavščina

in zavijača, kakor ravno potreba nanese. To zadnje sredstvo premoti ne malokrat naše vladne može.

Tudi danes hočemo pokazati tak ud iz dolge verige izdajalskih naporov. Zatrdim pa že sedaj, da nastopno pismo, ki nam je je izročila poštna italijanska roka, je avtentično in da že naprej zavračamo vseko eventualno oporekanje.

Čujte!

Nedavno se je ustanovilo v Rimu društvo pobeglih Tržačanov, Tridentincev in Istrijanov. Smoter tega društva je podpirati tukajšnje društvo „Pro patria“ gmočno in duševno. Namerava se ustanoviti podružnice po vsej Italijanski. V ta namen je razposlal dotični odbor sledečo okrožnico.

P. n.

„Znano Vam je, da se je pri nas (v Avstriji) ustanovilo društvo s preblagim namenom, da brani in vzdrži italijansko kulturo v onih pokrajinah, v katerih jej prvi pogin po uplivu tujcev.

Poziv rojakov naših ni bil brezuspešen, pridobili so društvu precejšnje število podpornikov. A tudi nam, ki živimo oddaljeni od naših provincij, je naloga, da zavedajoč se dolžnosti do rojstnih krajev, isto tako pokažemo željo, da se ohrani „gloriosa e forte la civiltà avita.“ Tridentinci, Tržačani in Istrani, bivajoči v Rimu, ustanovili so društvo, ki ima podpirati omenjeno patrijotiško institucijo. Obracamo se do Vas in vseh družih domorodcev „kraljestva“, da pristopite našemu društvu in nabirate podpirateljev in da tako pomagata pospeševati nakane društva „Pro patria“. — (Sledi nekoliko poukov gledé formalnosti.)

Prof. Paolo Busin m. p.
per i Trintin.

Emilio Venezian m. p.
per i Triestini e gli Istriani.

En izvod tega pisma izročila nam je roka priprostega italijanskega moža. In vlada naša nič ne vé o tem? Ne slutijo res naši mogočni gospodje, kake da so nakane „Pro patrie“?! Hočejo res tako dolgo čakati, da bo preteče zlo prevzelo vso slojeve italijanskega prebivalstva in da bo oipomoč nemogoča?!

LISTEK.

Potopisne arabeske.

(Tretja serija.)

IX.

Gospod urednik! Po dvajseturni plavbi po morji od Trsta nizdoli, stopil sem včeraj na obrežji „belega Zadra“ prvič na zemljo dalmatinsko.

Zader, kakor veste, je glavno mesto vse Dalmacije. V njem je sedež vseh posvetnih in duhovnih oblastij in uradov. Tu je namestništvo, deželni zbor in odbor, deželno vrhovno sodišče, finančno ravnateljstvo, na dalje ravnateljstvo poštnih in brzojavnih uradov itd. Ondi stanuje nadbiskup Zaderski in metropolit vse Dalmacije, potem biskup grško-iztočni vseh pravoslavnih v severni Dalmaciji in v Istri (v Peroji).

Mesto Zader stoji na ozkem poluotočiči, prostirajočim se proti zapadu nalik jeziku mej kopnim in otokom Uljanom. Benečani so ta polutok svoje dni na iztočni strani nekdanje trdnjave prekopali ter na tak način zvezali severni zaliv z južnim ka-

nalom Zadrskim, takó, da je mesto zdaj na otoku, katerega spaja s kopno zemljo mali most preko dotičnega prekopa.

Predno razgrnem pred Vami položaj in obličje današnjega Zadra, dovolite mi, da Vam prepisem nekatere poglavitnejše podatke iz dosedanje zgodovini Zaderske.

Zader je starodavno, znamenito mesto. Zgodovina se ga spominja že v predrimljanski dóbi kot znatnega mesta Liburnijskega z imenom Jader. To ime se v spomenikih za vlade hrvaških knezov in kraljev narodne dinastije navaja v različnih varijacijah: Jadera, Jadria, Jadra, Jadara, Jazara, Zadria, Zadarensis civitas in v 10. veku Diadora. Kdaj je Zader prišel pod rimljansko oblast, ne vé se natanko. Za meščanske vojne mej Cesarom in Pompejem bili so Jaderčani na Cesarovi strani. Prvi rimski cesar Oktavijan Avgust povišal je nekoliko pred svojo smrtjo (l. 14. po Krist.) Jader na rimsko kolonijo ter ga je utrdil z zidom in stolpi. Tudi poznejši rimski cesarji niso zanemarili te Jaderske naselbine. Cesar Trojan dal je tu napraviti vodovod, o katerem so se sledovi ohranili do današnjega dne, Jader je bilo pristanišče brodovju, ki je plovilo mej

Italijo in Ilirijo ter je postal s časom jako imovit in slaven, k čemur je pripomoglo tudi to, da so ga ceste spajale z znatnimi mesti dalmatinskega Primorja.

Ko so navalili Obri in Hrvati v Dalmacijo, vzdržal se je Jader nepoškodovan, dočim je Solin, tedanje glavno mesto Dalmacije, veliko bede prebilo. Po padu Solina postal je Jader glavno mesto dalmatinske dežele ter so se vanj preselile oblasti bizantske Dalmacije in najbrž tudi prebivalci razoranega Solina. Tako je bil Jader do 9. stoletja v lasti bizantskih carjev, katerih namestniki so bivali v Zadru ter od ondot upravljali vso Dalmacijo. Leta 805 pa so se naši Jaderčani odrekli bizantskemu cesarju, poslávši jaderskega vojvodo Pavla in biskupa Donata na dvor Karola Velikega, da se mu v njih imenu poklonita. Zaradi tega se je unela mej cesarjem Karolom Velikim in bizantskim carjem Niceforom ljuta borba, vsled katere je Karol vrnil bizantskemu carju Benetke, Zader in druga dalmatinska mesta, in ko so l. 875 tudi Hrvati se podvrgli vrhovni oblasti bizantskega carstva, odredil je car Vasilij I., da ima Zader v bodoče plačevati hrvaškemu knezu po 100 cekinov

O decentralizaciji v šolstvu.

Z ozirom na postopanje sedanjega naučnega ministra v šolstvu zlasti tudi nasproti Čehom se slišijo razni slovanski glasovi o tem, kako bi se ustavilo jednako postopanje v bodočnosti. Praska „Politik“ je nasvetovala decentralizacijo šolstva in sicer tako, da bi imeli deželni šolski sveti pod nadzorstvom deželne samouprave tudi glede srednjih šol večjo oblast. Ta nasvet so začeli razgovarjati v različnih taborih. Najzanimivejši glas v tem pogledu se nam zdi izjava poljskega lista, ki razodeva redko logiko teorije in dejanja v Poljaki. „Dziennik Polski“, ki se konečno strinja z nasvetom Riegerjevega glasila, razkriva tako rekoč resnico dejanskih razmer v Avstriji in proti svoji volji delovanje poljskih politikov, ki je tem razmeram ravno nasprotno.

Poljski dnevnik poudarja, da gospoduje v Avstriji največja razlika za vse strani. Med posameznimi deželami da je več nego lokalna ali krajna razlika. Najbolj pa da se izraža narodni značaj v šoli. Ako kje, se je treba neizogibno ozirati tukaj na narodno jednoto in individualnost. Šola je osnovana za narod in se mora ravnati po zahtevah narodov. V Franciji in Italiji govori ves narod jeden jezik, zatorej je možno podstave, izdelane za Pariz in Rim, laže prirediti za vso državo. V Avstro-Ogerski pa ni jeden sam narod — tu so narodi, od katerih govori vsak svoj jezik, ima posebne običaje, samostojno zgodovino in goji lastna sporočila. Kdor hoče, da se vsi ti narodi udeležijo omike v šoli, mora naravno poštovati individualno kakavost teh narodov.

Iz tega izvaja navedeni list, da v Avstriji ni možno ustvariti sistema, torej kake skupne učne šablone, ki bi veljala za vse narode, ki bi koristila vsem tem narodom. Take sisteme so pač ustvarjali nekdanje, ko so hoteli Nemci s centralizacijo in germanizacijo spraviti pod se vse druge narode. Danes pa da je tak sistem pravi anakronizem, zlasti za ministerstva z zastavo enakopravnosti in sprave.

S prejšnjim političnim sistemom se je pokopal tudi šolski sistem, ki ga je ustvaril oni politični sistem. In če ni imel grof Taaffe doslej poguma, da bi šolski sistem prejšnjih vlad v resnici zatrl, potem da je tudi njegov politični sistem samo problemske ali dvomljive veljave.

Napori avtonomistov da so ostali doslej brezuspešni v tem oziru. Jeden najznatnejših poznavalcev šolstva avstrijskega, dr. Evzebij Czerkavski, da je propadel pri sedanji vladi s svojim predlogom, da bi se nastavili v naučnem ministerstvu poročevalci (referenti) posamičnih kronovin. In vendar da je ta predlog samo nekoliko ustrezal potrebam posameznih narodnosti.

Taaffejevi vladi da je kreniti na drugo pot, ker tu ne gre samo za jedno osebo (namreč sedanjega naučnega ministra). Dokaz za to potrebo je sedanje postopanje Čehov, ki nasvetujejo po organu svojega kluba decentralizacijo nauka. Ko bi prišlo do tega, pristavlja konečno poljski list, bi ohranili dr. pl. Gauča v prijetnem spominu, ker bi ravno njegove poslednje naredbe gledé na razpuščenje srednjih šol dale glavni povod za tako decentralizacijo.

na leto, da ga poslednji pusti na miru in mu dovoli samoupravo. V tisti dobi se je Zader kaj lepo razvijal. Vender Hrvati so v tem zavzeli vso kopno do Zaderskega obzidja in vse otoke v okolici ter jeli napadati tudi mesto samo. Zaderčani so se hrabro branili in čuvali svojo nezavisnost. In ko je l. 998 hrvaški kralj Držislav hotel prisvojiti si Zader popolnem, zatekli so se njega beževalci k Benečanom. Tedanji benešk dož, Peter II. Orseoli, uslišal je prošnjo Zaderčanov, prihitel jim na pomoč s svojim brodovjem ter brez vsakega odpora posedel Zader in z njim mnogo drugih mest po Dalmaciji. Takó je prišel Zader pod okrilje beneškega leva. Hrvati so si mnogo prizadevali, da bi mu ga zopet iztrgali, zlasti kralj Krešimir II., toda dož Oto Orseoli ga je pobil in si naklonil vnovič vernost Zaderčanov. Leta 1034. nshajamo jih zopet v lasti carigradskega vladarja; vendar so bili nekako zavisni od hrvaških kraljev. Naposled se je v 11. stoletju posrečilo kralju Petru Krešimiru, v sporazumljenju z bizantskim carjem, podvreči si Zader in vso Dalmacijo. Za njegovega vladanja naselilo se je v Zadru mnogo hrvaških obitelij. Zader je ostal združen z ostalo Hrvatsko tudi za kraljev Dimitrije, Zvonimira in Štefana II.

Ta poljska izjava vzbuja v pohlevni slovenski duši veselje in žalost. Zadovoljni smo, da priznava ta glas ne samo razliko avstrijskih dežel, ampak da poudarja še bolj razliko in svojstvenost posameznih avstrijskih narodov. Zadovoljni smo, da vsled tega tudi Poljak priznava potrebo, vsi d katere je sosebno tudi v šolstvu zadostiti posameznim narodom ne s kako centralistično šablono, ampak z ustrojem, kakeršen ugaja vsakemu narodu posebe. Ta prerediti poljski glas zameta centralizacijo šolskega poučevanja; on je torej dosledno za enakopravnost jezikov in narodnosti vsled lastne razprave, da ima vsaka narodnost poleg svojega jezika tudi svoje navade, svojo zgodovino in svoja sporočila. V pravi doslednosti bi moral tak Poljak priznati in nad vse ceniti individualno narodno samoupravo. Ako pa to pripozna in zahteva v resnici glede na šolstvo v obče tako samoupravo, potem bi morali Poljaki sami dejstveno izvrševati taka načela najprej nasproti gališkimi Rusom.

Poljaki se pozabljajo nad svojimi sodeželani slovenske, ruske narodnosti v Galiciji. Oni torej zahtevajo od centralne Dunajske vlade nekaj, česar sami ne izvršujejo, nekaj, v čemer so na malem sami — centralisti. Gališki Rusi ne dobivajo svojih šol, in Poljaki skušajo vse šolstvo spraviti v svojo oblast, nauk centralizovati in tako jednako Nemcem gališke prvotne Slovence popoljšati. Česar Poljaki sami ne store, tudi zase nimajo moralne moči zahtevati od osrednje vlade. In gotovo je, da bi se od poljske strani ne slišal nikdar glas o decentralizaciji šolstva, ko bi absolutno gospodovali nad šolstvom. Po dosedanjih dokazih je Poljakom verovati samo toliko, da hrepene po decentralizaciji šolstva jedino zaradi sebe, ne pa tudi zaradi drugih narodov in najmanj zaradi ruskih sodeželanov Poljaki so bili in hočejo, kakor vse kaže, še nadalje ostati poleg Nemcev in Lahov najsebičniši deželni avtonomisti.

Osrednja vlada je po vsem tem nekako prav imela, če ni odobrila omenjenega predloga Czerkavskega. Po tem predlogu bi bil prišel v nauko ministerstvo referent, ki bi bil poročal in priporočal jedino v zmislu deželne samouprave, ki je v poljskih rokah. Tak referent bi bil delal na to, da bi se gališki Rusi še bolj stiskali v kot, kakor v drugem, tako i sosebno tudi v šolstvu.

Poljaki so tip deželni avtonomistov mej avstrijskimi Slovani, in kar velja za ta del o Poljaki, velja tudi o Nemcih in Italijanih, kjer so narodnosti pomešane, in kjer imajo deželnozbornske večine oni na svoji strani. Te večine bi že skrbele, da bi se volili nemški in italijanski referenti za naučno ministerstvo tudi tam, kjer so nemške in italijanske večine deželni zastopov same umetne.

Iz tega pa na kratko in neizogibno sledi, da bi iste deželnozbornske večine jednako krivično postopale proti Slovanom tudi tedaj, ko bi se oblast osrednje vlade v šolstvu zmanjšala in bi se vsled tega oblast deželni zborov povečala v isti meri. Jednako bi se godilo Srbohrvatom v Istri in Čehom v Šleziji in na Moravskem. Saj še Čehi na Češkem neso varni, da bi zopet ne dobili Nemci večine v deželnem zboru Praškem. Čehi sami to bojazen izražajo. Tudi Čehi bi po takem ne imeli dobička od decentralizacije v šolstvu, dokler gospodujejo v

L. 1096 pa je bil že zopet pod benečansko oblastjo, dokler ga ni l. 1105 ogrski kralj Koloman vnovič združil z hrvaško deželo. Imenovani kralj je proslavil svoj zmagovalni uhod v Zader s sezidanjem zvonika na cerkvi sv. Marije, o čemer še priča danes na njem uzidana plošča z napisom. Po smrti Kolomanovi začela se je zopet borba za Zader mej ogersko-hrvaškimi vladarji in Benečani, katera je trajala od l. 1114 do 1409. V teku teh treh stoletij bil je Zader zdaj pod kralji ogersko-hrvatimi zopet pod republiko beneško. V isti dobi se je naseljevalo v Zadru vedno več Hrvatov, da je naposled mesto postalo popolnem hrvaško.

Ko je l. 1177 papež Aleksander III. o priliki svojega pohoda v Benetke dospel i v Zader, pozdravilo ga je ljudstvo „pjevaјуč iz svega grla pjesme i hvale jezikom slovenskim...“

Ko je l. 1180 umrl grški car Emanuel, upri so se Zaderčani zopet Benečanom, ter proglasili ogersko hrvaškega kralja Belo III. svojim zakonitim vladarjem. Kralj Bela je nastanil v mestu močno posadko, povzdignil mu zopet porušeno zidovje ter ga obče utrdil. No Benečani so se hoteli osvetiti na tej nepokorščini in so prijadali l. 1182 z bojujimi

pomešanih deželah deželni zastopi na sedanji podstavi.

Decentralizacija v šolstvu bi koristila jedino potem, ko bi dobili samoupravo pojedini narodi, ne pa pojedine dežele. Vsled tega najbolj je hrepenti avstrijskim tlačenim narodnostim, da se za narodne zadeve ustvarijo posebni narodni organi, popolnem v zmislu čl. IX. Deželni zbori po krivici uživajo doslej vsakotero pravico, ki se dostaja narodnostnih vprašanj, torej tudi narodnih šol.

„Dziennik Polski“, ko bi bil dosleden, bi po lastni premisi, s priznanjem svojstev in svojstvenih potreb posameznih avstrijskih narodov, moral zahtevati decentralizacijo šolstva, pa tako, da bi razpolagali potem posebni narodni organi nad oblastjo, ki je zdaj v rokah naučnega ministerstva. To bi bil pravi logični sklep; dokler ne izvedejo Poljaki takih posledic, jim ne bo verovati, da se v resnici potegujejo za pravo decentralizacijo šolstva. Dotlej ne bodo poslušali razen Poljakov drugi Slovani nasvetov o decentralizaciji, kakeršen je nasvet Praska „Politik“. Te vrste deželni avtonomisti bi morali konečno vendar spoznati, da sami sebe pobijajo, dokler se ne spravijo sami v soglasje s svojimi trditvami in zahtevami. Dotlej tudi nikakor ne delajo v zmislu prave enakopravnosti, ker jih osrednje vlade vsake dobe utegnejo zavriniti z rodom deželni avtonomistov samih.

Gostilniška mera in državna policija.

Gospod Kretanov, kakor vedó častiti bralci „Slov. Naroda“, potuje križem sveta, po vseh kotih slovenske domovine, in tudi po drugih slovanskih deželah. Da je on dobrohoten človek, razvidno je iz tega, da se nikdar ne spodtika nad mero in vago, ki, kakor trdi naš narod, v nebesa pomaga. Morda je pa on srečniji od pisca teh vrst, ki ni toliko hodil, pa je vendar zasledil, da zlasti tudi krčmarska mera ni vselej taka, kakor bi jo želeli in pa kakor bi jo imeli zahtevati obiskovalci raznovrstnih gostilnic.

Kdor pride s Primorskega na Koroško ob poletnjem vročini, je jako vesel, da mu ponujajo svojstveno nemško pijačo kozarec toliko po ceni. Na Primorskem namreč je pivo jako drago, in priste-vajo tu tako pijačo k potratnim potrebam. Da torej dobi Primorec piva kozarec za 7 ali celo za 6 kr., namesto za 10, mu že samo to nekaj velja, in poleg tega se nadeja še, da ne dobi grenke, neokusne pijače, katero na Primorskem izgovarjalo s tem, da „Exportbier“ mora tak, prav pelinovski biti, ker bi se drugače ne ohranil čez poetje. Morda je pa tudi tu kaj tacega vmes, kakor v židovskih „hrvaških“ in „ogerskih“ vinih. Sicer se pa nemški pisatelj pritožuje še celo nad koroškimi pivom, češ, da je prava „plehka pijača“ in „godlja“ zaradi katere je človeku še zblazniti. „Das Bier (sc na Koroškem) ist zumeist ein schales Gebraü... Zudem ist es eine Verdummungjauche, bei der Niemand froh wird und in welcher allerlei Narcotica, um welche sich kein Staat und kein Gesetz kümmert, den Hopfen ersetzen oder die essigsäure Gährung aufhalten sollen“. Ali taka spadena pijača primorskega potnika ne razjezi toliko,

Dalje v prilogi.

svojim brodovjem pred Zader; a Zaderčani so njih dobro potolkli. Ko pa je l. 1202. dož Henrik Dandolo vodil francoske križare iz Benetk mimo Dalmacije, napadel je s križarji Zader ter ga prisilil na predajo. Benečani so o tej priliki razvalili vnovič Zadersko obzidje, oplenili mesto ter ostali v njem vso zimo. Zaderčani so se bili razkropili po otokih ter napadali Benečane kakor morski tolovaji. Naposled pa so se vendar zopet podvrgli beneškemu levu. L. 1242. pa so se zopet pobunili ter se zatekli pod okrilje kralja Bele IV. ki se je istega leta bavil v Dalmaciji. No, jedva se je kralj Bela vrnil na Ogorsko, pripluli so Benečani s svojim brodovjem zopet pod Zadersko obzidje. Hrvaški ban Dionizij branil je sicer mesto, a ker je bil preslab, ostavil je je s svojo posadko, s katero se je izselil i velik del Zaderskih meščanov. Na to so Benečani posedli prazno mesto, a beguncem niso dovolili vrniti se vanje, temveč so naselili v njem beneške svoje rojake. Da bi se ti naseljenci zopet ne spuntali zoper nje, zabranili so Benečani vsem Zaderčanom brez razlike, da se ne smejo ženiti s Hrvatimi — torej isto nasilstvo, katero proizvaja zdaj Bismarck na Poznanjskem. Toda Zaderčani so se

prvič, ker ni natančen poznavalec, drugič pa, ker godljo za zblazenje točijo morda bolj v strani in ne ob cestah.

Vse drugo je, kar mu hudo dé, in to je slaba mera, vsled katere dobi namesto polnega, po največ 2 tretjini, navadno malo, čez pol kozarca. Iz tega se razvidi, da je tudi koroško pivo dejanski drago, in samo po imenu bolj po ceni. Slabo merijo povsod, in bolj ko so krčme imenitne, bolj so njih natakarije in natakarije predrzni v tem oziru. In še, če se jim kozarec vrne, ga ne prinesejo nazaj polnega do prave mere.

Ali taka se godi potniku tudi drugod, na pr. na Kranjskem Gorenjskem, kjer je nominalna cena jednaka s Koroško.

Pri pivu se izgovarjajo s penami, in računijo menda na silno žejo gostov, ki ne čakajo, da bi se poleg iste pene. Pri meri za vino pa ni nikjer takega izgovora, in vender tudi tu gostilničarji krajejo zase poseben „Trinkgeld“ s tem, da kupujejo steklenice, ki imajo za namenje obsega visoko pod vratom posode. To je pravo obče sleparstvo vsega občinstva, ki je potrpežljivo in požrtvovalno na napravnem mestu.

Ali o tem bi imela govoriti tudi državna policija. Vsakdo vidi, da posode, ki obseza pravo mero še le z vrhom steklenega vrata, ne more natakari napolniti, tudi ko bi imel dovolj vesti za to. Misliti je torej, da se taka stekla nalašč naročajo, in to bi ne smelo biti dovoljeno. V občem gospodarstvu znašajo take sleparije tisoče in tisoče gmočne škode na leto in vsak gost ali pivcev prisiljen dajati poleg javnega v denarji naznanjenega dobička krčmarjem še dobiček, ki ga oni od pivcev prislepajo, prav po tatvinski. Krčmarji računijo na nevednost in potrpežljivost občinstva. Ali ako gleda država pri igrah, da bi se občinstvo ne sleparilo, to analogna potreba, da segne državna policija vmes, in državni poslanci so dolžni pod svojo vestjo, da pomagajo odstraniti to javno korupcijo, ki se je sistematično razširila po gostilnicah.

Slovenski narod, ki je itak ubožen, ima še posebej zahtevati, da se mu tolik krivičen davek odstrani. Ako človek plača, kar zahteva gostilničar, je tudi pošteno, da dobi pravično mero, ki mu jo obetajo za zahtevani denar.

Torej ni pozabiti te gospodarske zadeve, ali pa res hoče državnozborna sedanja desnica, da bo samo Schönerer s pristaši razkrival občo korupcijo?

Sicer bi pa bilo dobro, da bi zlasti po mestih in trgih že zdaj osnovala društva, katerih udje bi se zavezali, ogibati se takih gostilnic, kjer je krivična mera na steklih, in kjer se proti meri toči. Poskusimo!

Yporej.

Politični razgled.

Notranje dežele.

V Ljubljani 26. septembra.

Danes se začne v Budimpešti **skupne ministrske konference**, da se sestavi skupni državni budget. Grof Kalnoky odpeljal se je že v soboto v Budimpešto, ter je včeraj poročal cesarju, kaj sta se dogovorila z Bismarckom. Prvi sekcijski načelnik ministerstva vnanjih zadev odpotoval je v

navzlic temu o prvi priliki zopet izneverili svojim nasilnikom.

Skratka: Do l. 1409. spuntali so se Zadrčani devetkrat zoper Benečane. Od istega leta pa so jim ostali zvesti do propasti mogočne republike beneške. Ko je l. 1797. za večno poginola ta ponosna kraljica Adrije, oddajali so Zadrčani njene zastave z jokom in poljubovanjem.

Kakor vidite, prebil je Zader dokaj bede v teku svojega obstanka. Razven okrutih Benečanov napadali so ga od l. 1500. naprej krvoločni Turki, ki so često privihrali preko Velebita pred „beli Zader“. Vrh vsega tega pa je v letih 1463, 1649 in 1678. razsajala mej njegovim obzidjem kuga. Ni čuda torej, da je mesto, ki je nekoč imelo po 20.000 prebivalcev, naposled štelo jedva 3000 duš.

Po miru Požunskem l. 1806. je spadal Zader pod francosko vladu, dokler ni l. 1813. prišel pod okrilje orla avstrijskega.

Zader je bil do nedavno prava tvrdojavnja, opasan z mogočnimi obzidjem, z deveterimi bastijoni in drugimi utvrdbami, na katerih so delale v teku stoletij tri vlade: hrvaško-ogerska, beneška in na posled i avstrijska. Zdaj je Zaderska tvrdojavnja zapuščena, obzidje s strani severne luke je znižano,

soboto zvečer v Budimpešto. Pl. Kallay, grof Bylandt, baron Sterneck, grof Taaffe in Dunajevski so pa odpotovali včeraj z Dunaja na Ogersko.

Občinski zastop Prerovske občine poslal je bil deputacijo k **naučenemu ministru**, ki je prosila, da še nadalje ostanejo višji realni razredi pri tamošnji realni gimnaziji. Minister pa ni hotel nič slišati o tem. Izrazil se je, da njemu ne ugajajo tako sestavljene šole, niti toliko ni hotel dovoliti, da bi vsaj še letos ostal 5. razred. Obetal je občini obrtno šolo, ki bode pa le majhen zavod.

Vnanje države.

O shodu **avstrijskega** ministra vnanjih zadev in **nemškega** kancelarja, se nič gotovega ne zve. „Daily News“ so izvedele, da sta se ministra dogovorila, da Nemčija in Avstrija napravita Turke, da zasedejo Vzhodno Rumelijo. „Tempus“ se pa poroča z Dunaja, da je Kalnoky pregovoril Bismarcka, da se bode Nemčija ustavila vsakej vojnej ruskej akciji v Bolgariji.

Vodja **bolgarske** opozicije Cankov odpotoval je baje iz Carigrada v Varno v rodbinskih zadevah, če je verjeti nekemu poročilu iz Sofije. — Vladni pristaši po volilnih shodih mnogo govore o dobrih odnošajih s Turčijo, Rusije pa nečejo omeniti. Če pa kak volilec povpraša kaj o odnošajih z Rusijo, začno vladni pristaši velik krik, tako da je vsako daljše posvetovanje nemogoče. S škandalni hočejo prepričati, da bi se ne razgovarjalo o Rusiji. — Papežev zastopnik v Sofiji si jako prizadeva, da bi pridobil Bolgare za katoliško cerkev. Pogajanja se že dalj časa vrše. Podlaga pogajanjem so sledeče točke: Bolgari priznajo papeža za vrhovnega cerkvenega poglavarja, v „credo“ uvedejo besedo „filioque“ in priznajo dogmo o čistem spočetju Marije Device, Rim bode pa dovolil, da se bode božja služba še nadalje opravljala v staroslovensčini in da bodo duhovniki smeli biti oženjeni. Na volilnem shodu v Sofiji se je pokazalo, da mej bolgarskimi vladnimi pristaši ni sloge. Dolgo so se posvetovali, pa se neso mogli sporazumeti o kandidatih. Govoril je mej družim tudi Stambulov in poudarjal, da je vlada pripravljena odstopiti, ako narod nema vanjo zupanja. Sklicati se bode moral drug volilni shod, da se bodo postavili kandidati.

V **Srbiji** je živahno volilno gibanje. Kakor se sedaj kaže, bode voljenih blizu jednako število liberalcev in radikalcev. V nekaterih krajih so postavili radikalci in liberalci vsak svojega kandidata, v drugih so se pa sporazumeli da bodo vsi jednemu kandidatu dali glasove. V Belemgradu bodeta kandidovala liberalci trgovec Krzmanič in radikalec mizar Raka Milinković. Proti bišemu Belgrajskemu mestnemu prefektu začela se je preiskava zaradi veleizdaje in zaradi zlorabe uradne oblasti. Za srbsko-bolgarske vojne bil je prefekt v Negotinu in je skrivaj Bolgarom pošiljal živež in gorivo.

Turčija je v velicah finančnih zadregah. V kratkem bode morala plačati drugi obrok za nove puške 300 000 turških funtov, pa nikjer ni nobene denarja. Sultan pa želi, da se tovarni redno plačuje, ker hoče, da se hitro vsa vojska preskrbi z novimi puškami. Sultan je sklenil, da se 90 000 funtov od njegove civilne liste porabi za plačilo pušk. Drugi denar bode pa ministerstvo s tem dobilo, da se bode vsakemu uradniku nekaj utrgalo od plače.

Nemcem ni moč ustreči. Nedavno so nemški oficijozni in neoficijozni listi na vso moč pisali proti **ruskim** vrednostnim papirjem. Sedaj pa hoče Rusija nekaj milijonov vzeti v Parizu na posodo in glejte, Nemcem zopet to ni všeč, radi bi bili, da bi Rusi denarja iskali pri Berolinskih bankirjih.

Na **Francoskem** so jako nezaupljivi nasproti Nemcem. Vlada je ukazala županom Pariškega okrožja, da naj natančno poizvedo, koliko Nemcev biva v njih okrajih, s čim se pečajo itd. Ta stvar pa ni tako lahka, ker na Francoskem bi-

po njegovem nasipu so nasajeni drevoredi, dočim je na južnem bregu, ob kanalu zidovje do tal porušeno in se na njegovem mestu prostira široka ulica z dolgo vrsto lepih, moderno vzgrajenih hiš. Skozi dolenje obzidje, ki še obdaja Zader na severni strani od zapada do jugoiztoka okoli, vodi v mesto četvero velikanskih vrat: „Porta Marina, porta Catena, porta S. Rocco in porta di Terraferma“. Skozi prva pomorska vrata dospete v mesto s severnega pristana, kjer se po letu ustavljajo parobrodi, s kopne zemlje pa se vam odpira uhod vanje skozi iztočna vrata. Imenovana pomorska vrata so znamenita po uzidanem rimskem slavoloku, katerega je postavila tu neka Melia Anuiana na spomin svojega moža Lapičija Basa. Iztočna vrata pa je vzgradil l. 1543. veronski stavbenik Giangirratamo Sammichieli. Nad njima je izklesan velikansk krilati lev beneški.

Sploh je tu v Zadru že mnogo kamenih spomenikov izza benečanske dobe. Te in ostale znamenitosti kakor mesto sploh in njega denašnje prebivalce, potem njih socijalne in kulturne razmere — ogledam si jutri.

V Zadru 12. septembra 1887.

Prostoslav Kretanov.

vajoči Nemci radi tajé svojo narodnost ter se izdajajo za Francoze. Pečajo se z raznimi posli, seveda mnogi le na videz, kajti njih glavno opravilo je vohunarstvo. Policija bode pazno gledala na Nemce in vse sumljive bodo kar iztirali. — Manifest grofa Pariškega je napravil dober utis na kmetsko prebivalstvo. Pri prihodnjih volitvah bodo morali republikanci biti jako pozorni, da ne zgubé nekaj mandatov v provincijah. Posebno preti nevarnost republikliki, če bodo republikanci še nadalje tako nejedini mej soboj. Pisatelj manifesta je baje vojvoda Broglie.

Grški kralj, ki biva sedaj na Danskem, vsprejel je Dérouléda v avdijenciji in se mu zahvalil, da je po raznih listih izražal simpatije do Grške. Dérouléde dobro pozna grške razmere, ter je nekaj časa bival na Grškem. Car pa Dérouléda ni hotel vsprejeti.

Volitve za **švicarski** narodni zbor bodo 30. dne oktobra. Novi zbor se snide 5. dne decembra.

Nemška vlada bode zahtevala od državnega zbora, da se izjemni zakoni podaljšajo ter da se nič ne spremené. Državni zbor, v katerem imajo kmovci večino, bode gotovo vse rad vladi dovolil. — V petek je praznoval knez Bismarck petindvajsetletnico, odkar je pruski minister. 23. septembra 1862. leta prevzel je začasno predsedstvo pruskega ministerstva, 8. oktobra istega leta bil je imenovan ministrom predsednikom in ministrom vnanjih zadev. Tedaj je bil še le 47 let star. Tri leta pozneje mu je kralj za razne zasluge podelil grofovstvo, 1867. l. imenoval ga kancelarjem severnonemške zveze in 1871. drž. kancelarjem in mu podelil dedni knežji naslov. V teh 25 letih je že Bismarck večkrat dal svojo demisijo, pa ni bila vsprejeta. Prusko ministersko predsedništvo je bil jedenkrat za nekaj mesecev že odložil, pa je potem zopet vsprejel. — Posebnih slavnostij povodom njegove petindvajsetletnice ni bilo, ker se ni oficijalno praznovala. Cesar mu je pisмено čestital. Čestitali so mu tudi ministri. Iz vseh krajev Nemčije došlo je še več čestitk. — Cesarski namestnik za Alzacijo in Loreno bode najbrž v kratkem dal svojo demisijo ter izstopil iz nemškega državljanstva. Po knezu Petru Wittgesteinu je podedoval na ruskem Poljskem posestvo, ki je pač največje posestvo v Evropi. Po uradnih poročilih meri 400 štirjaških milj ter je vredno kacic 30 milijonov rubljev. Po znanem ukazu proti tujcem bi se to posestvo prodalo na javni dražbi, ako v treh letih knez ne dobi ruskega državljanstva. Za tako veliko posestvo bi pa ne bilo mnogo kupcev in bi se zategadel gotovo posebno drago ne prodalo ter bi knez imel škodo. Nemška diplomacija se je jako prizadevala v Peterburgu, da bi se knezu Hohenlohu dovolila kaka izjema, toda vse zastoj. Car hoče, da se strogo izvrši njegov ukaz.

Dopisi.

Od Male Nedelje 21. sept. [Izv. dop.]

Lani se je bilo zbralo nekaj odličnih rodoljubov naše župnije na čelu jim vrli posestnik g. Anton Božič, da ustanove bralno društvo. Bilo je že pred nekaj letij tukaj bralno društvo — a ni se moglo vzdržati, ker se je od vseh strani nanj pritiskalo.

Poskusili smo zopet, ter postavili na noge „Leposlovno bralno društvo“, kar začetkoma je društvu pristopilo blizu 40 udov, a zdaj jih šteje gotovo še jedenkrat toliko. Koliko zanimanja je že zdaj mej našo mladino za omenjeno društvo, to je najbolj pokazal letošnji glavni društveni zbor.

Dne 11. septembra t. l. bilo je napovedano zborovanje v šoli. Točno ob določeni uri otvoril predsednik gosp. Anton Božič zborovanje ter prav srčno pozdravi društvenike, zahvaljuje se jim, da so prišli v tako znatnem številu. In v istini — šolska soba jih je bila polna.

Potem da načelnik besedo podpredsedniku ob jednom tajniku. Nadučitelj Simon Cvahete, koji je preteklo leto opravljal ta skupni posel, prebral je najpred pravila, da se iz njih pouče oni, koji žele društvu na novo pristopiti. Potem pa je razložil društvenikom, kakšen namen ima društvo.

„Naše društvo“, tako je govoril nadučitelj, „hoče mej društveniki širiti posebno leposlovne časopise in knjige. Samo ob sebi je razumljivo, da bode društvo pridobivalo si raznih časopisov in knjig, v kojih se bo našlo tudi spisov politične in znanstvene vsebine, toda najprej je treba skrbeti za to, da se v mladini zbudi veselje do branja; v ta namen pa se mi zdi pripovedovalna oblika najbolj pripravna. Je li mogoče se iz pripovedovalnih spisov kaj učiti, ali nam služijo samo v zabavo? Gotovo se je mogoče iz njih učiti, ako le hočemo.

Kolikokrat nam stavi pred oči pisatelj v prijetnej obliki osebe z najlepšimi čednostmi, vzbujaje v nas čut za nje. Vodi nas v tuje kraje, nas seznanja s tujimi ljudmi, živalimi, rastlinami i. t. d. Riše nam značaje polne kreposti in milobe ter budi v bralci zanimanje za vse lepo in dobro.

Večkrat ko imamo lepe vzglede pred seboj, tembolj se nam uzori utiskajo v duševno obzorje, v spomin, da jih lažje posnemamo.

Mladina tirja pripovedovalnih spisov, da si izobrazuje jezik ter se izogiblje slabe tovaršije.

Dalje namerava naše društvo tudi vzbujati zanimanje za narodne literarne proizvode.

Koliko bukev se je že spisalo našemu narodu v pouk in zabavo, pa kaj da jih prosti narod niti po imenu ne pozna, kako li po vsebini.

Naj se naši pisatelji še tako trudijo, polagajè svoje najboljše moči na žrtvenik milega nam naroda — vse zaman dokler bodo ležali dragoceni njihovi umotvori v raznih zalogah in knjigarnah.

Sveta dolžnost nam je torej, da skrbimo skupno, kar je posamezniku nemožno, za razširjanje literarnih proizvodov. Po tej poti storimo narodno svojo dolžnost ter tudi spolnujemo društveno zadačo, kojoj smo si zastavili, hoteč društvnikom pripomoči do višje omike. Kateri človek je pa omikan? Gotovo v prvej vrsti tisti, kateri zna dobro svoj književni jezik ter si je zraven še pridobil potrebnih ved in znanostij. Glavna korenina omike leži v nravnem življenji. Kdor spolnuje postave in stori svojo dolžnosti, ta je gotovo omikan človek. Ker pa človeški duh v znanostih in vedah zmiraj napreduje, torej mora vsak, kdor neče zaostajati, skrbeti, da se tudi on pouči o tem, kar se je na svetu dobrega in koristnega izumilo. Kmetovalec bo skrbel, da se pouči po knjigah in časopisih o vsem, kar bi njemu moglo prinesiti koristi in dobička. Rokodelec bo storil ravno tako. Vsak pa še posebej gojil svoj materni jezik, kajti na tak način si pridobi tudi znanostij nespadajočih v njegov poklic, a vendar potrebnih za višjo izobrazbo. Vsakemu državljanu je potrebno nekaj vedeti o državljskih dolžnostih in pravicah. O teh se najlože pouči po časopisih in knjigah. Posebno še naglašam, da je temelj vsej omiki gojitev maternega jezika. Kdor tega dobro ne zna, ta ne razume niti časopisa niti knjige, temu so nerazumljivi dopisi uradnih in oblastev — da temu ostane nerazumljiva beseda božja, kjer se razlaga v blagovnočnej, čistej slovenščini. Da bi bili ljudje, ki se še zmiraj ne morejo sprijazniti z našim književnim jezikom, skoro redki, kakor bele vrane, v to pomozi Bog in sreča junaška.

Za tem sledi poročilo tajnikovo gledé društvenih knjig in časopisov.

Društvo je dobivalo te-le časopise, oziroma knjige: „Slov. Gospodar“ (3 iztise); „Ljublj. Zvon“ (1 iztis); „Mir“ (5 iztisov); „Edinost“ (1 iztis); „Kres“ (1 iztis); „Jurčičevi zbrani spisi“ (5 zv.); „Ljudska knjižica“ (9 zvezkov); „Slovan“ (1 iztis); „Rogač“ (1 iztis); „Gospodarski list“ (1 iztis).

Dobrotniki našega društva so: 1. Slavna „Matica slovenska“ je podarila društvu mnogo knjig razne vsebine. 2. Gospod prof. Raič je poslal društvu 5 gld. 3. Gospod Anton Špindler, c. kr. kancelist na Ptui, je pošiljal društvu dolgo časa brezplačno „Slov. Narod“ a zdaj pa mu pošilja „Slovana“. 4. Gospod Josip Freuensfeld, učitelj v Ljutomeru podaril društvu nekaj knjig. 5. Gosp. Anton Porekar, učitelj na Ptui, je daroval društvu mnogo knjig razne vsebine in pošilja mu tudi list „Rogač“. 6. Gosp. Jožef Štubec, posestnik v Bučkovcih, podaril je društvu lep pečatnik.

Omenjeno poročilo se je vzelo s velikim veseljem na znanje. Na predlog odličnega posestnika iz Moravca, gosp. Lovrenca Slane, izreklo je društvo vsem blagim dobrotnikom prečrčno zahvalo s tem, da so društveniki ustali.

Poročilo denarničarjevo je pokazalo, da stoji društvo na trdnih gmotnih nogah. Naročnina je za vse časnike plačana do novega leta in še preostaje 63 kr.

V odbor so bili voljeni: Predsednik g. Anton Božič, posestnik v Radoslavcih. Podpredsednik in tajnik nadučitelj S. Cvahte. Denarničar g. Hinko Štubec. Odbornika gg. Andraš Mihalič in Matjaš Kranjc.

Konečno se izreče želja, naj se velezasluženi naš učenjak in bližnji domorodec, velečastiti gospod Davoria Trstenjak, imenuje častnim članom. Vsi društveniki so njemu na čast ustali ter ga izvolili častnega uda.

Po končanem zborovanju zbrali smo se društveniki v krčmi vrlega Korošca ter smo se pri ružnej kapljici prav dobro imeli. Počastilo nas je s svojim pohodom precejšnje število sosednih nam šent-jurčanov, mej kojimi so odlično mesto zavzemali za narodne svetinje naudušeni dijaki. Povabili

smo bili tudi mnogo gospode iz bližnjih mest in trgov. Posebno pa smo se veselili Ljutomerskih pevcev in Ptujskih rojakov — pa žalibože ni se nam posrečilo, privabiti jih v našo sredino. Mej napitnicami omenjam te-le: Nadučitelj S. Cvahte napival je Jurjevskim gostom in pozneje slovenskemu oratarju, izražajoč željo, da bi nam še izredil mnogo izvrstnih sinov, koji bi s svojimi izbornimi duševnimi silami priborili milemu našemu narodu pravico, z bistro svojo glavico pa kazali svetu, da Slovenec „vse doseže, kar mu drago, bodi slava, bodi blago“ da na vsako stran imponujejo tuju.

Z burnimi „živio“-klici sprejeli so navzoči te besede ter so tako pokazali, da so bile govorjene iz njihovih src. Sledila je potem deklamacija krasne Koseskega pesni „Kdo je mar?“

Vmes pa sta še kaj izvrstno govorila dva abiturijenta Mariborske gimnazije gospoda Vrbnjak in Žmavc. Posebno zadnji se je s svojim krepko donečim glasom in jednatimi mislimi pokazal kot prav dober govornik. Občinstvu se je takoj prikupil. Proti koncu je še deklamoval prav lepo gosp. Anton Mihalič. Mej tem se je kazalec na uri pomaknil precej naprej in treba je bilo misliti na odhod. Ne morem si kaj, da ne bi na zadnje še pohvalil naših vrlih kmečkih mladeničev. Dostojniše se v krčmah ne obnaša odlična mestna gospoda, kakor so se pri tej veselici obnašali naši fantje. Le tako naprej! S tem kažete dejansko, da vam omika ni prazna fraza.

Iz Sežane 22 septembra [Izv. dop.] Koliko časa da je, da se v predalih Vašega cenjenega lista pogrešajo dopisi iz tega kraja, ne pomnim določno, vendar pa mora biti gotovo od dobe, v kateri je Sežana slula še za eminentno narodno; bila ponos slovenskemu gibanju na Krasu; od dobe, ko so gorški rodoljubi, njim na čelu ranj. dr. Lavrič tako radi zabajali v belo Sežano k raznim zborovanjem; od dobe velicega Sežanskega tabora in naudušene nezaupnice pokojnemu poslancu Č . . . u.

Da, to so bili časi polni nade bodočnosti. A onih mož ni več, zelene gomile krijejo njih ostanke, ter na mesto naudušenosti za blagor naroda, nastopila je letargija, ničemarnost, narodna smrt. Res je, da se že sem ter tja nahaja kak dopis v „Edinosti“, a to so bele vrane, i trditi moram, vsa poročila so polna nedostatnosti. In kaj naj bi poročal rodoljub v novine iz tako zaspanega kraja? Gotovo družega ne, nego pritožbo do naroda. Pomislimo pa koliko bi lahko Sežana storila za povzdigo narodne časti in slave kot središče slovenskega Krasa ter njega inteligencije. Mej tem, ko se po vsej Sloveniji od večjih mest in trgov pa do najmanjših župnij že nahajajo podružnice sv. Cirila in Metoda, se tu v Sežani še ni pogum in srce razvedrilo možu, da bi ustanovil kaj takega (in vendar dopisnik v „Edinosti“ broj 65 lanskega leta trdi, da se v Sežani socialno lepo živi, i da morda v nobenem slov. trgu — ne tako lepo.)

Ako pomislimo, da smo tako blizu velike luže — trepetati moramo, da je morda blizu čas, da se i v Sežani to zgodi, kar se je v Podgori s polovico t. m. v našo žalost počelo. Tujec, dospel v Sežano bodisi iz Trsta, Gorice ali Ljubljane, mora nehote osupnjen gledati in strmleti, kje da je; in ni čuda, da se mu v glavi zavrti, ako ne določi na mah, je li v blaženem kraljestvu ali nemškem rajhu.

Napisi v tujščini se šopirijo, kjer bi jih ne smelo biti in so veliko manj potrebni, nego slovenski na kolodvoru sv. Andreja v Trstu. Prodajalnice, gostilne, kavarne vse tuje. Na kolodvoru slovenskemu poštemu imenu še neče dati prostora ostudna „Sessana“. Povsod, kamor se obrneš, prepričan si, da gremo rakovo pot, nazadek, popustljivost, spanje, malomarnost spremljajo te pri vsakem koraku. Jeli pa tudi morda res, da mora slovenska raja povsod, še celo tam, kjer bi jej ne trebalo, vse žrtovati ter zatajiti svoje prepričanje, zatajiti vse, kar jej je po Bogu najsvetejši, na ljubo našim sovragom, i tako v samosvesti kopati si narodni grob? Poglejmo in učimo se vendar jedenkrat od lastnih naših zakletih nasprotnikov, katerim so naši prvaki (ne vsi) tako naklonjeni, kako oni povišujejo svojo narodnost, zahtevajo solidarno svoje narodne pravice, in ne opuste nikake prilike postaviti temelj laščini na naših tleh. Poglejmo nesrečni Ločnik, sedaj Podgoro ter našo bližnjo tržaško okolico. — Čemu torej toliko uklanjati se? Proč z laščino, proč z nemščino, pričeniš od jasnih napisov pa do šolskih klopj! Naj nastopi mili naš jezik na častno mesto, katero mu po pravici in zakonito pristuje.

Do katere meje se je tukaj mlačnost ukoreninila, hočem omeniti še jedno dogodbo, ki mi tudi srce teži: Pred dvema letoma je praznoval naš g. župnik svečanost svojega 25letnega pastirovanja v Sežani, pri kateri priliki je omenjal naraščanj in napredek (morda v narodnem oziru???) Sežane, in da se čudi, da Sežana kot središče Krasu, javnih uradov in trgovine, ni doslej še uvrščena mej mesta, ali vsaj mej trge. — Da res hvalovredna bila je ta misel našega g. župnika, vidi se, da mu je ponos i čast kraja, na srci. — Ali, dragi čitatelj, misliš li, da se je jeden sam korak v tem zmislu učinil od naših „VAŠKEH“ očetov? O ne, prav nič? Razobesili so še celo nove plošče, in jedno teh pomaknili v sredo na glavni trg, kjer stoji „Vas Sežana.“

Nadejam se, da mi ne bo treba več o tem pisati, ampak svetu poročati, da Sežana se je probudila iz narodnega spanja, osnovala narodna in druga potrebna društva, premenila za njo nečastno ime „vas“ v „trg“, storila korak, da popravi, kar je pri šoli proti narodu zakrivila, stopila na branik z lokom v roci za naše narodne pravice, in postala to, kar jej po naravnej legi, kot trdnjava Slovanstva na skrajnej meji, pristuje. Da se pa to popolnoma uresniči, želeli bi bilo tudi, da očisti svoje narodne grehe pri prekrščenji v naši bistrej „Soči.“ — Dal Bog, da se uresniči moja želja! . . .

Sežanec.

Iz Šmarija pod Ljubljani 22. septembra [Izv. dop.] Dolgo že se ni zbralo toliko ljudstva v prijazni naši vasi, kakor zadnje nedeljo! Ali saj ni se čuditi, blagoslovljalo se je novo poslopje prostovoljne požarne brambe. Lepa je bila slavnost, res lepa in tudi redka.

Ob 8. uri dopoludne vsprejela so se razna društva v Škofelji, od koder so skupno odrinila v Šmarije, kjer je bila sv. maša in skupen obed. Počastile so nas z navzočnostjo svojo vrle brambe iz Ljubljane, iz papirnice v Velčah in iz Bizovika z zastavo.

Ob 2. uri popoludne došla je tudi požarna bramba iz Višnjegore s pevci „bralnega društva“. Vsprejem bil je iskren in smo potem po vsprejemu vsi skupaj šli v prenapolnjeno cerkev k litanijam.

Po litanijah korakala so vsa društva z godbo na čelu k novemu poslopiju, katero je blagoslovil g. kapelan Trček.

Po blagoslovu zapoje pevci iz Višnjegore „Molitev brambovcov“, katera pesen je prouzročila globok utis in na to govoril je slavnostni govor gospod kapelan Trček. Govor bil je pravi biser in je izredno ugajal vsem poslušalcem.

Po govoru zapeli so pevci pesen „Lepa naša domovina“, na kar se je spreved z godbo na čelu vrnil na vrt gospoda Korena, kjer je bila prosta zabava s petjem. Najbolj ugajala sta junaška pesen: Popotnica Jurešiča in Nedvedova: Zvezna! Žal, le prehitro je petekel čas in misliti morali smo na odhod! Ločili smo se s prepričanjem krepkega jedinstva mej požarnimi brambami!

Ognjegasev zbranih je bilo gotovo nad poldrug sto, vrhu tega veliko občinstva in odlične gospode iz Ljubljane, Grosupljega in Višnjegore. Res lepa je bila svečanost, lep pomen, še lepša pa bodi zavest, — da počasi, a vendar se povsodi budi zavest in ponos naroda našega. Čast vsem!

Razstava v Trbovljah.

Po dolgi vrsti narodnih veselic priredi! je doletni odbor še krajno razstavo v Trbovljah. Razstava ta pa ni narodna, marveč ima popolnem krajni značaj. Belo-zelene zastave opominjajo obiskovalca, da je prestopil kranjsko mejo in da je na ozemlju „zelene Štajerske“, kjer se narodno čustvo ne kaže v trobojnicah, to pa zaradi tega ne, da politični naši antagonisti nemajo povoda, razobešati velikonemških zastav. Tega kompromisa so se tudi povsod strogo držali, le na kolodvoru v Trbovljah zapazili smo jedno „frankfurterico“, jedno slovensko trobojnico pa je nad lipo pred hišo v Loki razobesila vrla Dimnikova gospodinja, kakor je sama s ponosom rekla: jedina odločna Slovenka v Trbovljah.

Razstava v Trbovljah otvorila se je oficijalno preteklo soboto popoludne z nagovori g. Gosletha, predsednika krajnega odbora, in barona Washingtona, predsednika c. kr. kmetijske družbe štajerske, zaključila pa se bode v sredo zvečer, ako se morebiti še ne podaljša za jeden dan. V soboto zvečer bila je „Liedertafel“, pri kateri so peli pevci iz Trbovelj in Laškega trga. Pevcev iz Laškega

trga bilo je več, a Trboveljski pevci so jih v petji preko-ili, seveda tudi slednji neso peli nobene slovenske pesni in tako je Bosna mirna ostala.

Kar se razstave same tiče, radi priznavamo, da je dotični odbor svojo nalogo izvrstno rešil. Zgradil je velikansko leseno, jako dobro razsvetljeno poslopje, razvrstil vse razstavljene predmete prav pregledno in okusno ter skrbeč tudi za „notranjega človeka“ priredil pred razstavnim poslopjem dve restavraciji, kjer so se poleg Graškega piva točila razna štajerska vina, šampanjec itd. ter dobivale razne mrzle jedi.

Velik del razstave zavzemajo šolska dela iz raznih ljudskih šol. Razstavljene so nogovice, srajce in mnogovrstni drugi deli človeške obleke, tudi obnošena obleka, na katerej se vidi, kako se mladina uči krpati in ustavljati zaplate. Zastopane so: Ljudska šola v Trbovljah, šola pri sv. Katarini, dvo-razrednica pri sv. Jediti (razstavila Marija Šeligo), trirazrednica na Zidanem mostu, na Vranskem, v Hrastniku in na Ponikvi (nadučitelj Oberski). V razstavljenih šolskih izdelkih kaže se precejšnja ročna spretnost in lep uspeh pouka. Imena dotičnih šolaric in šolarjev so sicer nemški pisana, napisi pa izključno nemški, le šola v Hrastniku dela hvalevredno izjemo.

Josip Dornik, mizar v Trbovljah, razstavil je prav lično kaseto (uloženo delo), fotograf J. Arzenšek pa prav lepe fotografije, mej katerimi nam je zlasti ugajala ona sv. Kuma. Fran Kocbek, učitelj v Žalci, razstavil je v treh lepo vezanih, debelih zvezkih svoj z izredno marljivostjo in natančnostjo sestavljeni herbarij z latinsko, nemško in slovensko nomenklaturo. S tem herbarijem sme se g. Kocbeck ponašati, kakor s svojo zbirko pregovorov, in nadejamo se, da se mu bode priznalo zaslužen odlikovanje. — Zeló jednak, toda manjši herbarij razstavil je tudi J. Logar, učitelj v Zagorji. — Marko Borušak v Zagorji razstavil je žepno uro, ki se navija vsaki 10. dan a stoji 50 gld., Anton Volavšek lep krompir, debelo peso, redkev, predivo, oves, šolski vodja Valentinčič v Laškem trgu semensko deteljo, žita, semena, šolski vrt pri sv. Jediti pa svoje pridelke: jabolka, hruške, grozdje, suhe češplje, hmelj, uzorce raznih kmetijskih orodij, po učencih izdelanih, Simon Kukec hmelj in ječmen, Ferdo Roš iz Hrastnika dve velikanski buči, lepo domače platno, predivo in kumare v lepih izvodih, oves v klasji, sploh pridelke, ki pričajo o dobrem gospodarstvu. (Dalje prib.)

Domače stvari.

— (Konfiskacija.) Sobotno število našega lista zaplenilo je c. kr. državno pravdnikstvo zaradi „Nedeljskega pisma“ in zaradi dopisa „Iz Celja“. V dopisu „Iz Celja“ obravnavala se je dr. Straffelle pravda in oprostitev, v „Nedeljskem pismu“ pa je bil mej drugim govor o nekem sollicitatorji. Današnja številka ima štiri strani priloge.

— (Naš pesnik Gorázd) nastopil je svoje vsakoletno potovanje. Kakor nam piše prijatelj iz Benetk, izbral si je letos solnčno Italijo kot cilj svojega potovanja.

— (Imenovanje.) Polkovnik domačega pešpolka št. 17. g. vitez Haydegg imenovan je poveljnikom pešpolka cesar Fran Josip št. 1.

— (Gospodična Viljemina Franko) imenovana je stalno vrtnarica na ženskem učiteljski v Ljubljani.

— (K higijeničnemu kongresu) odpeljali so se iz Ljubljane na Dunaj: dr. Stare in prof. Toma Zupan. Dalje: višji štabni zdravnik dr. Tonner, dr. Kapler in dr. Keesbacher.

— (Stritarjevih zbranih spisov) izšel je 14. zvezek. V njem se konča roman „Zorin“, pričanja pa „Gospod Mirodolski“.

— (Za Erjavčev spomenik in ustanovo) nabranih je po zadnjem izkazu v „Soči“ 2634 gld. 28 kr.

— (Slike Slovanove.) Opozarjamo bralce svoje, da je dalo lastništvo „Slovanovo“ na ličen kartonski papir natisniti dve sliki Ljubljane in sliko slavnega našega učenjaka Davorina Trstenjaka, katere je pred kratkim prinesel „Slovan“. Te slike prodaje upravništvo „Slovanovo“ po 25 kr., s poštnino vse tri za 80 kr. Najbolje je, če se jih naroči več skupaj, da se odpošljejo v posebnem zavitku. Ker so imenovane slike res lepe in bodo v okraso vsakej slovenski hiši, priporočamo obilo njihovo naročanje.

— (Prvo Ljubljansko uradniško konsumno društvo.) Mej inserati je danes poziv k običnemu zboru, ki bode dne 2. oktobra t. l. ob 2. uri popoldne v Šrajnarjevi pivarni. Pri tem zboru bode treba voliti 26 funkcionarjev, treba torej že zaradi tega mnogobrojne udeležbe, kakor tudi, da jih mnogo k društvu pristopi. Oglasilo se je že pisмено nad 400 osob, a takrat pravila še neso bila gotova in hotelo se je jedino dobiti merilo, koliko simpatij se sme to podjetje nadejati pri uradništvu Ljubljanskem. Sedaj so spolnjeni vsi predpogoji, zadržna pogodba je gotova in uradno potrjena, sedaj je čas za definitivni pristop. Izjave o pristopu vsprejema osnovalni odbor, ki ima sedaj izvršiti svojo zadnjo nalogo, namreč društvu dati načelnikstvo in nadzorovalni svet in bi radi tega rad stopil z velikim številom društvnikov k volilni šarici. Uradniško konsumno društvo je za Ljubljano kaj čisto novega, zato je vodstvo s početka imelo mnogo težav. Zategadelj treba, da se vodstvo izroči pravim močém, ki bodo z gorečnostjo in vstrajnostjo delali za društva korist. Iz teh razlogov pa treba, poudarjamo še jedenkrat, da jih mnogo pristopi in se zbora udeleži.

— (Prememba v posesti.) Tschinkelovo posestvo na Grosupljem, obsejajoče 56 oral, kupila sta iz proste roke gg. A. Knez in J. Vodnik iz Šiške za 11.500 gld.

— (Peš pot) ob južni železnici mej Dunajsko in Celovško cesto, ki je bil toliko časa po nepotrebnem in po krivici zaprt, so danes zopet odprli ter tako odstranili oviro, ki je bila jako nadležna za tamošnje prebivalce.

— (Za Dolenjo Štajersko) imenovani so naslednji okrajni nadzorniki: Za okolico mariborsko, šentlenartski, slovenjebistriški in šmarski okraj Fran Robič, profesor na učiteljski v Mariboru. Za okraje Ptuj, Ormož, Rogatec, Ljutomer in Gorenjo Radgono J. Ranner, vodja v Laškem trgu; za Slovenji Gradec, Maribreg, Šoštanj in Gornji Grad Ivan Trobej, učitelj v Slovenjem Gradcu; za okolico Celjsko, Laški trg, Konjice, Brežice, Sevnico in Kozje Blaž Ambrožič (Armbrustschütze!) učitelj v Lipnici; za Vransko (šolski okraj) dr. Andrej Vrečko, profesor na gimnaziji v Celji; za mesto Celje J. Levitschnigg, učitelj na vadbici v Mariboru, za Maribor Jurij Kaas, ravnatelj na učiteljski v Mariboru. Kakor predstojeca imena kažejo, ni veliko premembe, in pritožbe, katerih smo že vajeni, bodo se nadaljevale.

— (V Podgori) pri Gorici slovenski otroški vrt dobro napreduje. Tamošnje slovensko dvorazrednico razširil je okrajni šolski svet v trirazrednico, kar je bilo že zelo potrebno in bode izdatna pomoč proti italijanski „Pro patria“.

— (Službo) pokojnega Hribarja v Gorici nastopil je g. Poniž, na njega mesto pa je šel v Koper izprašani kandidat g. Dominko.

— (Za dijake.) Obrazci slovenskih ubožnih listov dobivajo se od danes naprej pri J. R. Milici na Starem trgu.

— (Dražba pingavskih bikov.) Podpredsednik c. kr. kmetijske družbe kranjske odpotoval je na Solnograško kupovat iz državne subvencije pingavske bike, ki se bodo dne 8. oktobra t. l. ob 9. uri dopoldne v Kranji pri Žumru na javni dražbi po navadnih pogojih prodajali.

— (Izpred porotnega sodišča.) Pri zadnji obravnavi prišla sta na vrsto Fran Vrančič, bivši posestnik iz Trohinja pri Kranji, in Janez Zmrzlikar, zatožena zaradi hudodelstva goljufije, ker sta sklepala navidezne, goljufive pogodbe. Porotniki potrdili so krivdo obeh in sodišče obsodilo je Frana Vrančiča na dve leti, Janeza Zmrzlikarja pa na petnajst mesecev teške ječe, poostrene s postom vsak mesec. Sozatožena Franja Vrančič bila je oproščena.

— (Premiranje konj) v Ribnici bilo je dne 5. septembra. Prignalo se je 10 kobil z žrebeti 9 kobil brez žrebet in 11 žrebet. Ta kobile z žrebeti so dobili premije: Nace Mrhar iz Prigorice 40 gld.; Štefan Hamberger iz Ribnice 25 gld.; Jakob Lavrenčič iz Sodražice 20 gld.; Štefan Hönigmann iz Srednje vasi 20 gld.; Fran Urbančič iz Glažute 15 gld.; Matija Perc iz Kovlerjev srebreno svetinjo, Gustav Stuhc iz Kočevja srebreno svetinjo. Za kobile brez žrebet: Jurij Mihič iz Kovlerjev 30 gld.; Jurij Lesar iz Kobača 20 gld.; Josip König iz Gornje vasi 15 gld.; Štefan Hönigmann iz Srednje vasi srebreno svetinjo, Josip Čampa iz Žlebiča srebreno svetinjo. Za žrebeta: Matija Perc

iz Mošvalda 10 gld.; Josip Hönigmann iz Kovlerjev 10 gld.; Štefan Petelin iz Velicij Poljan 10 gld.; Anton Arko iz Ribnice srebreno svetinjo, Fran Podboj iz Ribnice srebreno svetinjo.

— (Premiranje konj v Št. Jarneji) bilo je 7. septembra. Pripeljalo se je 32 kobil z žrebeti, 13 kobil brez žrebet in 26 žrebet. Premije so dobili za kobile z žrebeti: Matija Venner iz Zaboršta 40 gld.; Fran Eršte iz Dolenje nemške vasi 25 gld.; Anton Planinšek iz Mirne 20 gld.; Anton Majselj iz Št. Jarneja 20 gld.; Anton Prijatelj iz Rakovnika 15 gld.; Janez Kršin iz Gorenjega Gradišča srebreno svetinjo, Julija Rudež iz Gracerjevega turna srebreno svetinjo. Za kobile brez žrebet: Anton Majselj iz Št. Jarneja 30 gld.; Janez Dvornik iz Krške vasi 20 gld.; Janez Globenek iz Stare vasi 15 gld.; Janez Majcen iz Št. Janža srebreno svetinjo. Anton Barberič iz Čadreja srebreno svetinjo. Za žrebeta: Anton Straus iz Kostanjevice 10 gld.; Josip Gričar iz Malenc 10 gld.; Janez Marinšek iz Cerkljan 10 gld.; Fran Recel iz Prekopa 10 gld.; Viktor Jombart iz Klevevža srebreno svetinjo, Marija Tavčar iz Št. Jarneja srebreno svetinjo.

— (Peronospora ali strupena trtna rosa) pokazala se je, kakor javlja „Gospodarski list“ po Goriškem še le zdaj. Ker je grozdje že dozorelo, se ni bati posebne škode.

— (Na Srpenici) je črešnjevo drevo, ki ima še zdaj zrele črešnje, ko je že vse drugo sadje dozorelo.

Telegrami „Slovenskemu Narodu“:

Dunaj 26. septembra. V imenu cesarjevem otvoril cesarjevič Rudolf higijenični kongres z ugovorom, v katerem si šteje v veselje in čast, da je kongresu na čelu. Potem razpravljaja, da je ohranjenje vsacega posamičnega človeškega življenja do skrajnega konca zahteva človekoljubnosti in naloga vseh. Le v skupno delovanje more pomagati in tej veliki nalogi služi higijena, katera znanost obseza vse stroke. Udeležba tako sijajnih zastopnikov vseh narodov in držav je dokaz, da ima higijena zares mejnarodni pomen. Cesarjevič izrekel naposled svoje zadoščenje, da more pozdravljati vse člane kongresa na Dunaji, v središču živahnega znanstvenega delovanja in resnobnega raziskavanja.

Pariz 26. septembra. Na častnika in gonjača, ki sta na francoskih tleh bila na lovu, streljali so pet metrov od meje nemški gozdni pazniki, misleč, da sta lovski tatova. Preiskava se je pričela.

Praga 25. septembra. Mestni okraj Pisek izvolil grofa Lažanskega s 866 glasovi državnim poslancem. Protikandidat Moser dobil 519 glasov.

Pariz 25. septembra. Na dragonskega častnika in njegovega gonjača, ki sta pri Ratonu bila na lovu, se je z nemške strani trikrat ustrelilo. Gonjač mrtev, častniku prestreljeno je stegno.

Dunaj 24. septembra. S cesarjevim ročnim pismom na grofa Taaffea sklicuje se državni zbor v 11. dan oktobra.

Bukurešt 24. septembra. Nadvojvoda Albreht dospel v Sinaio. Kralj vsprejel ga je v Predialu, kraljica v Sinaii.

Sinaia 24. septembra. Gospoda šla v kraljevi grad Peleš, kjer je častna kompanija skazovala čast, vojaška godba pa svirala avstrijsko himno. — „Etoile Romaine“ piše, da so vesti nekega opozicijskega lista, da je mej rumunskim kraljem in Koburžanom živahno občevanje in da je Koburžan poslal adjutanta s pismom na kralja v Sinaio, popolnem nesnovane.

Michelstown 24. septembra. V pravdi O. Brienovi očital je zagovornik Harington državnemu pravdniku, da laže. Predsednik mu na to zapretel, da ga bode dal odstraniti iz dvorane, na kar je zagovornik takoj odložil obrambo zatoženca.

O glasouku (didaktofonu).

(Konec.)

Da ve še učenec, koliko časa (kako dolgo, koliko udarcev) je treba svirati ali peti celo noto, polovico, četrtinko itd., da ve, kaj pomeni točka za noto (kar se pa lahko kmalu nauči, ker stvar ni težavna), — da se mu še pove, da križ zvišuje

noto za pol glasu in da treba pritisniti mesto spodnje tipke desno zgornjo črno, ali pa njeno prvo sosedo na desno, — in da be znižuje noto za pol glasu, ter da treba pritisniti mesto spodnje, levo zgornjo črno ali pa prvo sosedo na levo — potem je učencu lahko svirati vsako jednoglasno pesen, bodi postavljena v vijolinskem ali basovem ključu. Kdor pa zna toliko svirati (jednoglasno pesen, kar je za pevca dovolj) ako ima le sluh za petje, postane lahko v prav kratkem času dober pevec. — V skušnji se je pokazalo, da so se popolnoma priprosti kmečki fantje v petih dnevih s pomočjo jednega didaktofonu toliko naučili, da so s pesni poglaskah nadidaktofonu sami svirali in se jih tudi peti naučili. Najtežje delo (premučno ubijanje glasov v glavo in uho) je odpadlo in pevovodji ni bilo treba na drugega paziti, ko na skupni takt in izraz petja. Koliko truda, koliko časa prihranjenega! Leta in leta pojejo pevci, a kaj tacega ne morejo storiti, kar so zgoraj imenovani naredili v enem tednu.

Poleg tega, da se na didaktofonu tako hitro nauči sviranja in petja, ima instrument še to dobro stran, da se more vsak komad svirati v c dur-u, najlažji intonaciji (brez križev, brez bejev). Se ve da, ako ni skladba isana v c, treba jo je v ta glas preložiti, kar pa je prav lahko delo. Da se pa v c preložena skladba glasi v prvotnej, pravej intonaciji, premakne se cela klavijatura ob spredaj nastavljeni lestvici dvanajsterih intonaciji pred znak zahtevane intonacije. Vsled premikanja klavijature more se tudi vsaka skladba v jedni intonaciji (na pr. v c) svirati v vseh 12 intonacijah. Naj pojasnim to še sledečo primerom: Tipka c nam daje v c glasu — glas c. Ako pomaknemo klavijaturu za pol glasu proti desni, nam da zgoraj imenovana tipka c — glas eis. Držimo sicer tipko c, a ker smo pomaknili klavijaturu za pol glasu navzgor, slišimo pod tipko c — glas eis. Ako pomaknemo klavijaturu še za pol glasu dalje, zleze tipka c na glas d, in čeravno držimo c, slišimo vendar d. Še pol glasu na desno, slišimo pod tipko c, glas es itd. Kakor se tedaj razvidi, more se na didaktofonu vsak komad svirati ob samem premikanju klavijature višji ali nižji, kakor se komu poljubi, ali kakor se mu pripravneje zdi.

Očividno je tedaj, da ni treba pri didaktofonu onih dolgočasnih vaj in pojmov teorije, pri kojih pevci že v začetku največ veselja in poguma izgube, ampak tu se začne koj s prakso, tu se koj svira, koj poje. Poznavanje glask in tipk po imenu pride po vaji na instrumentu samo od sebe, kajti vsaka vrsta (tipka) na didaktofonu nosi svoje ime. Kdor zna rabiti didaktofon, ta si kmalu pomaga tudi na harmoniji in glasoviru.

Kaj me je pa napotilo k didaktofonu ali glasouku?

Spoznavši prevelike zapreke ter dolgo in težavno pot pri poučevanju petja, iskal sem najkrajše, najlažje in najgotovjše poti za pouk v petji ter tako sestavil opisani jednostavni aparat didaktofon.

Da se pa z instrumentom kolikor mogoče doseže zaželjeni cilj, t. j. da lahko vsakdo v najkrajšem času (s pomočjo male knjižice — navoda) v par dnevih svira in poje, in da se s tem petje in glasba mej narodom razširi, — sestavi sem sedaj po mnogih poskusih didaktofon po nezaslišano nizkej ceni tako, da si ga društva, a tudi posamezniki, lahko naroče.

Ni mi do gmotnega dobička, na srce mi je napredek ljudstva našega, zato sem jel izdelovati instrumente po tej-le ceni: Didaktofon, v podobi šatolja (dene se ga na mizo) trajnega dela, 3 oktave, (kar za petje popolnoma zadostuje) stane 25 gld.; — v podobi harmonija 3 oktave 35 gld.; — ravno tak na 4 oktave 48 gld. K vsakemu instrumentu se doda navod in šola, kako rabiti didaktofon. — Ta svota za takov instrument je gotovo zelo nizka ter upam, da si bodo prijatelji glasbe in naši pevski zbori omislili sredstvo, s katerim jim bode lahko napredovati v krasnej glasbi ter si tako vedriti duh, blažiti srce ter delovati za prospah narodne omike in prosvete.

Naročila, koja izvršujem tako hitro, kolikor zmorejo delavske moči, vsprejemam v Škrbini, pošta Komen na Primorskem.

Vsem odličnim štovanjem

Alojzij Luznik,
učitelj.

Vabilo.

Vaje pevskega zbora v tukajšnji Čitalnici se začno za zimsko sezono prihodnji teden. Ženski zbor imel bode prvo vajo sredo dne 28. t. m. ob 7. uri zvečer, moški zbor pa torek dne 27. t. m. ob 8. uri zvečer. V omenjenih dneh naj se tudi blagovolijo oglašati oni pevci, kateri dosihmal niso bili člani pevskega zbora, kakor tudi začetniki, kateri želé obiskavati pevsko šolo. Pouk v šoli je brezplačen.

Z ozirom na prospah narodnega petja želeli je obilne udeležbe.

Čitalniški pevski odbor.

Zahvala.

Podpisani odbor izreka svojo najtoplejšo zahvalo vsem tujim in domačim gostom, ki so s svojo navzočnostjo počastili Loško čitalnico o njeni petindvajsetletnici; v prvi vrsti zastopnikom slavnih društev: Matica Slovenska, Ljubljanska čitalnica, Sokol, Slavec, Kranjska čitalnica in Kranjsko bralno društvo, Bralno društvo v Poljanah, Selcih, Železnikih in Kamniška Lira; sodelovalcem pri slavnosti, osobito izvrstnim Slavčevim pevcem in domačim pevcom pod vodstvom g. nadučitelja Fr. Pápa, igralcem in sploh vsem, ki so pripomogli do tako lepega uspeha. Srčna hvala in bratski pozdrav!

V Škofji Loki, dne 12. septembra 1887.

Odbor narodne čitalnice
v Škofji Loki.

(689)

Poslano.

Uljudno vprašanje sl. c. kr. poštnemu oskrbništvu v Ljubljani.

Je li opravičen pismonoša brig-ti se, kdo da stran kam dopisuje, kakor d-la to pismonoša A. Hrovat? Li slav. c. kr. pošta ne plačuje svoje pismonoše zato, da opravljajo ta posel, da se drzne omenjeni pismonoša Horvat od strani zahtevati, da naj se mu plača 10 litrov vina itd., ker mora vsaki dan pisma prinašati? Je li pismonoši dovoljeno druge osebe vpraševati, kaj da ima ta ali oni, da doboče vsaki dan pismo? in ali bode slavno ravnateljstvo dopustilo to še n-dalje?

(691)

Prizadeti.

Poslano.

Neizogibljivo! S to besedo začenja se anonsa v današnji številki, katera priporoča novo, po slavnem zdravniku dr. Pinkas-u izumljeno sredstvo, Roborantium (lase ustvarjajoča tekočina), katero je pri izpadanju las, pleših, golobradcih in osivelih že neverjetno mnogo koristilo in doslej v svojih uspehih ni bilo še doseženo. Nečemo na dolgo in široko razkladati ter hvalisati to iznajdbo, kakor bi zaslužila, temveč opozarjamo p. n. čitatelje na dotično anonso in priporočamo poskusiti s tem sredstvom. Ako ne bi imelo uspeha, pripravljen je izumitelj denar brez ugovora povrniti.

„LJUBLJANSKI ZVON“
stoji (192—186)
za vse leto gld. 4.60; za pol leta
gld. 2.30; za četrt leta gld. 1.15.

Loterijsne srečke 24. septembra.

V Trstu: 26, 75, 9, 71, 38.
V Linci: 58, 29, 40, 39, 43.

Tujci:

25. septembra.

Pri **slonu**: Schwarz, Fröster z Dunaja. — Hantikal iz Haide. — Hirschmann iz Čakovce. — Previl iz Gurnna. — Fongarolli iz Grada. — Friškovec z Leškega. — Fertin iz Starega trga. — Zamparo, Schäfer, Kolč iz Trsta. — Fenari, Mušina iz Gorice.

Pri **šaltet**: Klösl iz Berolina — pl. Alker, Gut freund, Fikler z Dunaja. — Bram iz Brna. — Krošl iz Grada. — Vogel, Punčuh iz Celovca. — Miklč iz Radovljici. — Koffon, Miss'opp iz Trsta.

Pri **bavarskem dvoru**: Berlisg iz Wöllan. — Kosar iz Soštanja.

Pri **avstrijskem cesarji**: Šanc, Černy z Dunaja. — Duller iz Rudolfovega. — Saitz iz Kostanjevice.

Dunajska borza

dne 26. septembra t. l.

(Izvirno telegrafično poročilo.)

	včeraj	—	danes
Papirna renta	gld. 81.25	—	gld. 81.10
Srebrna renta	82.55	—	82.35
Zlata renta	112.55	—	112.50
5% marena renta	96.15	—	96.05
Akcije narodne banke	882—	—	882—
Kreditne akcije	282.90	—	282.10
London	125.80	—	125.85
Srebro	—	—	—
Napol.	99 1/2	—	99 1/2
C kr. cekini	5.96	—	5.96
Nemške marke	61.50	—	61.52 1/2
4% državne srečke iz l. 1854	250 gld.	130	gld. 75
Državne srečke iz l. 1864	100	16	—
Ogerska zlata renta 4%	—	100	35
Ogerska papirna renta 5%	—	87	05
5% štajerske zemljišč. odvez. oblig.	—	104	50
Dunava reg. srečke 5%	—	100	70
Zemlj. obč. avstr. 4 1/2% zlati zast. listi	—	125	50
Prior. oblig. Elizabetine zapad. železnice	—	100	25
Prior. oblig. Ferdinandove sev. železnice	—	100	25
Kreditne srečke	100 gld.	178	40
Rudolfove srečke	10	20	50
Akcije anglo-avstr. banke	120	111	75
Tramway-društ. velj. 170 gld. a. v.	—	232	25

Zahvala.

Za mnoge dokaze srčnega sočutja mej boleznijo in o smrti moje nepozabljive soproge, gospe

IVANE DEU,

za mnoge darovane lepe vence in časteče ter mnogobrojno spremstvo drage pokojnice k poslednjemu počitku izrekam najiskrenejšo zahvalo.

V Ljubljani dne 24. septembra 1887.

(695)

Dr. Eduard Deu.

Ker mi je zaradi prekratkega časa nemogoče posloviti se osobno od prijateljev in znancev, „Sokolov“ in „Slavec“, kličem tem potom vsem srčni:

Z Bogom! Na zdar!

(692)

A. Tujec.

Notarski kandidat,

s triletno prakso, išče službe. — Ponudbe s pogoji vsprejema uredništvo „Slovenskega Naroda“ pod tvrdko X. Y. Z. (685—2)

Razpis.

Živinozdravnik, kateri bi se naselil v Radovljici, dobi 300 gld. letne podpore iz deželne zaklada. — Prošnjiki za to podporo pošljejo naj svoje prošnje z dokazili o živinozdravniški sposobnosti

do 20. oktobra 1887

deželnemu odboru kranjskemu.

(690—1)

Poslano.

Pijte

Ubald pl. Trnkóczy-jevo
hmeljevo sladno kavo.

(Zdravilna kava.)

- I. Dosegli in ohranili si boste zdravje.
 - II. Redili ali živili boste telo, kakor ujemu to najbolj ugaja.
 - III. Prihranite si v denarji pri gospodinjstvu.
- Važno in neobhodno potrebno za bolehaloče na želodec, prsih, jetrih, obistih in živcih, za dojenčke, otroke, slabotne, za ženske pred in po otročej postelji, prebolele, malokrvne i. t. d.

Zamotek s 1/4 kilo vsebine velja samo 30 kr.

Dobiva se v (612—5)

LEKARNI TRNKOCZY

zraven rotovža v Ljubljani.

Razpošilja se vsak dan po pošti. Prodajalci na drobno dobé znaten rabat.

Dva živinska semnja,

vsako leto, 1. majnika in 18. oktobra, sta z odlokom visoke c. kr. deželne vlade v Ljubljani z dne 26. prosinca 1887. leta št. 11.565

na Bohinjski Bistrici

dovoljena.

Slavno občinstvo se na prvi semenj 18. oktobra t. l. vabi k obilni udeležbi. (698—1)

Županstvo na Bohinjski Bistrici,

dne 24. septembra 1887.

Važno za trpeče na prsih in plućih.

Neogibno potrebno zoper kašelj, hripavost, zažizenje, katar in oslovski kašelj, za take, ki želé dobiti čist in krepak glas, za škrofeljnaste, krvilone, slabotne, bledilone in krvirevne je sok kranjskih planinskih zelišč,

s podfosforno kislino apnom in železom pomešan.

Lastni izdelek. — Cena 56 kr.

Dobiva se v (615—5)

LEKARNI TRNKOCZY
zraven rotovža v Ljubljani.
Razpošilja se vsak dan po pošti.

Tovarna za kostne pridelke in lim

Luckmann-a & Bamberg-a

v Ljubljani

priporoča svoja zeló vspešno učinkujoča

umetna gnojiva, kostne

moke in superfosfate

po najnižjih cenah.

Na zahtevanje se vpošlje cenilnik in prospekt.

(151—34)